

Anu Joenpolvi

LUMIENKELEITÄ
RANTAKYLÄSSÄ

Karisto
Helsinki

Teoksessa on lainauksia seuraavista joululauluista:

- S. 5: ”Mökit nukkuu lumiset”, san. Eino Leino
S. 18: ”Reippahasti käypi askelet”, san. Sigris Sköldbberg-Petterssson, suom. tuntematon
S. 28: ”Metsämökin joulu”, san. Heikki Asunta
S. 43: ”Hyasinttien aika”, san. Harri Rinne
S. 54: ”Joulumieli”, san. Jorma Toiviainen
S. 58: ”Tonttujen jouluyö”, san. Alfred Smedberg, suom. tuntematon
S. 69: ”Joulupukin maa”, san. Kari Tuomisaari
S. 75: ”Tonttu Torvinen”, san. Vexi Salmi
S. 85: ”Nyt syttyy valot tuhannet”, san. Emmy Køhler, suom. Kullervo
S. 91 ja 103: ”Nisse-polkka”, suom. sanat Saukki
S. 114: ”Saa joulu aikaan sen”, san. Turkka Mali
S. 123: ”On hanget korkeat nietokset”, san. Vilkku Joukahainen
S. 132: ”Tuikkikaa oi joulun tähtöset”, san. Elsa Koponen
S. 137: ”Tule joulu kultainen”, san. Seppo Mattila
S. 145: ”Joulun tunnelmaa”, san. Turkka Mali
S. 151: ”Arkihuolesi kaikki heitä”, san. Alpo Noponen
S. 153: ”Tonttuparaati”, suom. sanat Saukki
S. 160: ”Jouluaatto on nyt herttainen”, san. Lauri Nurkkala

© Anu Joenpolvi ja Karisto / Kustannusosakeyhtiö Otava 2025

Tekstin- ja tiedonlousinta kielletty.

ISBN 978-951-1-51541-8

OTAVA
KIRJAPAINO

Keuruu 2025

I.

Mökit nukkuu lumiset

Kookas tummanharmaa auto sukelsi metsästä peltoaukean halki vievälle tielle. Noora käänsi ohjauspyörää kevyesti, ja auto tuntui melkein tottelevan ajatusta. Miten tuttu reitti olikaan, hän olisi varmaan kyennyt ajamaan perille silmät kiinni. Parempi silti olla kokeilematta. Auratun tien reunoihin oli jäänyt pehmeää marraskuista lunta, ja auto oli ensimmäistä kertaa hänen käytössään.

Kylätiellä uusi ajokki oli takuuvarmasti pantu jo merkille. Täällä ei jäänyt mikään tutusta poikkeava huomiotta. Normaalisti hän kulki omalla pikkuautollaan, mutta nyt oli alla pikkuveljen hybridi-Volvo.

Jussi-veli oli heittäytynyt ritarilliseksi ja tarjonnut Nooralle autoaan, koska se hänen mukaansa sopi paremmin pitkän matkan ajamiseen ja sisko saisi tavarat perille kertakyydillä. Jussi opiskelisi kaupungissa vuoden loppuun ja pärjäisi Nooran pienellä koslalla. Noora oli luottamuksesta hämmästynyt mutta kiitollinen – ja myös aika lailla hermostunut. Oli melkein tehnyt mieli

kieltäytyä kunniasta, mutta hän oli päättänyt ottaa haasteen vastaan.

Volvo tuntui yhä liiankin suurelta, mutta koko toi myös turvallisuuden tunnetta ja kunnon tavaratilasta oli hyötyä. Hän oli jo alkanut tottua pehmeään, äänettömään kyytiin. Noora vilkaisi olkapäänsä yli kallisarvoisen lastin suuntaan. Takakontissa oli pakattuna koko syksyinen aikaansaannos ja takapenkillekin riitti laatikoita.

Tie haarautui, oikealle lähti kapeampi, auraamaton väylä. Sen alussa seisoivat rivit postilaatikoita. Mikon kasvot välähtivät Nooran mielessä. Miehen postilaatikko oli rivin viimeinen.

Aivan tavallisen näköinen suomenajokoira juosta hölkötti pellon reunaa. Se oli selvästikin karkuteillä. Koira kanto suussaan jotain pitkulaista esinettä, joka vaikutti painavalta. Eläin jatkoi määrätietoisesti pitkin lumeen muodostunutta polkua kohti joen uomaa. Sillä oli varmaan kätkö siellä päin. Käytännön huoltovarmuutta, Noora ajatteli, ja toivoi, että koira nautti karkumatkastaan yhtä paljon kuin hän tästä hetkestä.

Ajatukset palasivat aiheeseen, joka oli ollut mielessä koko matkan. Hän oli pohtinut nimeä pitkään. Se ei saisi olla mitään aivan peritavallista, mutta ei turhan erikoistakaan. Kovin monimutkainen ja outo nimi karkottaisi heti kättelyssä osan paikallisista. Mutta nimen pitäisi kuitenkin viitata jollain tapaa siihen, mistä oli kysymys.

Noora muisti, mistä kaikki oli alkanut. Työpaikan virkistysmatkalla oli poikettu jonkin pikkukaupungin

esittelypuutarhaan, jonne oli rakennettu yrttitarha. Kuutiomaisista harmaista kivistä tehdyissä kohopenkeissä kukoistivat elinvoimaiset yrtit, penkkien välissä kulkivat siistit sorakäytävät ja siellä täällä näkyi pienille liitutau-luille kauniisti tekstattuja opastekylttejä. Kokonaisuus oli vastustamaton.

Noora oli hurmaantunut ajatukseen omasta yrtti-tarhasta. Mutta hän ei ollut osannut kuvitella sitä moder-nille omakotitaloalueelle, jolla hän asui Eliaksen kanssa. Ehkä ajatus vapaa-ajan asunnosta oli herännyt itämään jo silloin. Hän oli lukenut pinoittain kasvatusoppaita ja yrttikirjallisuutta ja hurahtanut siinä sivussa luonnon-kaasveihin ja niiden monikäyttöisyyteen. Elias tosin ei välittänyt mökkeilystä eikä varsinkaan haaveillut kakkos-asunnosta maaseudulla.

Auto sukelsi metsikköön, ja sitten oltiin jo tien-haarassa. Noora pysähtyi ja nousi puhdistamaan lumi-kerroksen postilaatikon kannelta. Laatikossa oli vain kos-teudesta kärsinyt jäätelöauton mainos. Tuohon laatikon viereen tulisi isokokoinen kynttilälyhty ja kauniisti teks-tattu opaste nuolen kera. *Joulupuoti Myrtti.*

Ajatus yrttejä ja muita luonnontuotteita myyvästä puodista oli alkanut kiehtoa Nooraa jo aikaa sitten. Ko-kemus oli opettanut, että tie ideasta toteutukseen oli pitkä ja mutkikas. Hän ymmärsi myös, että itsetehdyllä saippualla, kuivatuilla yrteillä, teellä ja toffeella, joka oli maustettu oman puutarhan piparmintulla, ei vielä pitkälle

pötkitty. Saadakseen putiikin pystyyn hänen oli pakko ottaa valikoimaan muitakin myyntiartikkeleita.

Oikeastaan hän oli ollut liikkeellä ihan vain kokeilumielellä, mutta homma oli lähtenyt hieman laukalle. Raahaakin oli palanut, mutta kerrankos sitä omaa puotia varustettiin.

Tie torpalle oli auraamatta, vaikka hän oli sopinut asiasta naapurin kanssa ja kertonut tälle saapumispäivämääränsä. Tyypillistä! Naapuri, touhukas joka paikanhöylä, piti tapanaan luvata yhtä sun toista joka suuntaan aivan hyvää hyvyttään. Toteutus kuitenkin tahtoi jäädä puuttumaan, vaikka maksustakin oli sovittu.

Lumikertymää ei sentään ollut kuin viitisentoista senttiä. Metsän halki kulkevalle tielle ei tuuli kasannut kinoksia samalla tavoin kuin aukealle. Kookkaan auton kulkua hanget eivät estäneet, mutta auraajan piittaamattomuus harmitti.

Nooran saapuessa pihalle harmitus haihtui ja hänen piti aivan huokaista ihastuksesta. Näkymä oli kuin perinteisestä joulupostikortista. Kurkisuon sininen pieni torppa näytti niin sievältä neitseellisen lumen peittämässä pihapiirissä.

Tai siis hetkinen! Hän harppasi ulos autosta ja lyhyt nilkkurinvarsi haukkasi heti lunta, mutta hän tuskin havaitsi sitä. Pihaan johtava tie oli ollut koskemattoman lumen peittämä, mutta piha ei ollut.

Sinisen tuvan portailta johti lumikolalla auki lykitty reitti ulkorakennuksen ovelle, saunaan ja puuvajaan. Rakennusten väliin jäävälle piha-alueelle oli myös kolattu suunnilleen auton kokoinen parkkipaikka. Joku oli ahke-roinut hänen puolestaan. Mutta mistä tuo arvoituksellinen apuri oli pihalle tullut, tiellä kun ei ollut minkäänlaisia kulkujälkiä?

Ei kai hän taivaasta ole voinut tipahtaa? Naapurilla oli tapana suorittaa työ traktorilla ja lumilingolla ja kulkea perinteisesti tietä pitkin. Noora kumartui tarkastelemaan hangessa näkyviä saappaanjälkiä. Ne olivat osittain peittyneet ohueen lumikerrokseen, joka oli satanut salaperäisen lumenluojan käynnin jälkeen.

Melko kookkaat jäljet johtivat puuvajalle. Noora avasi oven ja näki, että vajassa säilytettävää lumikolaa oli käytetty. Olipa kummallista ”ilkivaltaa” käydä siivoamassa toisen piha lumesta. Ensimmäiseksi Nooran mieleen tuli Mikko, mutta eikö mies ollut kertonut olevansa ulkomailla jossain konefirman asennustöissä?

Kaivaessaan avainta laukusta Noora pani merkille, että tuvan portaatkin oli huolellisesti puhdistettu. Häntä apu ei kuitenkaan ilahduttanut, pikemminkin teki varautuneeksi. Joku selvästikin pilaili hänen kustannuksellaan.

Eteisessä oli kylmä, ikkunalasit valkoisessa kuurassa. Kuolleita kärpäsiä, maljakossa pöydällä kuihtunut kimppu syyskukkia. Hän ei tapojensa vastaisesti ollut käynyt Kurkisuolla moneen viikkoon, koska

tekemistä oli riittänyt. Siivota pitäisi, kun saisi talon lämpimäksi.

Miten ihanaa olla täällä taas, Noora ajatteli tarttuesaan sinisen välioiven kahvaan. Kokonainen kuukausi torpassa Rantakylässä! Hän oli sijoittanut osan vuosilomastaan joulukuulle, ja loppu olisi palkatonta vapaata.

Ajatus oli tuntunut alkuun hurjalta. Vuodenvaihteen jälkeen oli aina pino laskuja maksettavana, ja puodin varustaminen oli vaatinut sekä hurjasti työtä että taloudellista panostusta. Lisäksi asuminen torpan oloissa, puilla lämmittäminen ja pihasaunassa peseytyminen talvisäällä olisi oma haasteensa, vaikka hän oli jo harjoitellut sitäkin. Joulun jälkeen nähtäisiin, oliko hän ollut turhankin optimistinen.

Noora seisautui keittiön kynnykselle. Kaikki näytti paikaisella silmäyksellä olevan kuin ennenkin. Katse kulki seinien vihreänharmaista puolipaneeleista vankaan lankkupöytään ja valkoisiin ristikkoselkäisiin tuoleihin ikkunan edessä.

Ikkunoissa oli yhä kukikkaat kesäverhot, niiden väliin jäävällä seinällä vihreäksi maalatut keittiökaapit. Hän oli itse ollut sudin varressa, ja kaapeista sekä puolipaneelistä oli tullut juuri oikean sävyiset. Harmaa laotalattia raitamattoineen, vanhanaikainen Siro-puuhella. Huone näytti yhtä kutsuvalta ja viihtyisältä kuin aina ennenkin.

Vetäessään ilmaa keuhkoihinsa hän huomasi vienon savun tuoksun. Ilmakin tuntui lämpimämmältä kuin

normaalisti. Noora astui ihmeissään puulieden viereen ja kokeili kämmenellä levyä. Se oli haalea, luultavasti eilen lämmitetty. Puukori liedon vieressä matolla oli melkein tyhjä. Hän oli lähtiessään jättänyt sen täyteen.

Kamarin puolella hänen ei tarvinnut edes kokeilla pönttöuunin kylkeä. Joku oli istunut sängyllä, sillä virkattu kermanvaalea päiväpeite oli reunasta rypyssä. Ja tarkemmin katsottuna uunin edustan suojapellillä oli hiven puunroskaa.

Nyt hän jo tiesi, kuka oli ollut asialla: vain Mikko tiesi avaimen paikan. Vaikka mies oli toiminut ilmeisen ystävällisessä ja auttavaisessa hengessä, kiukku nosti päätään. Nooran yksityisalueelle oli astuttu ilman lupaa. Ilo mökille saapumisesta oli Mikon tähden mennyt pilalle.

Hän palasi pihalle ja katseli ympärilleen, höristi sitten korviaan. Metsästä kuului hiljaista, mutta tasaisesti toistuvaa narskuna. Kesti hetken paikallistaa äänen lähde. Puiden oksat heiluivat, niiltä karisi lunta, ja näkyviin ilmestyi pitkä hahmo.

Tulija puuskutti kuuluvasti astahtaessaan kolatulle pihalle. Lumikengissä askellus näytti hassulta. Mikko tanssiikin melkein samanlaisin askelin, vilahti Nooran mielessä.

– Terve. Sinäkö olet pihan käynyt siivoamassa?

– Terve vaan. Ja tervetuloa. Minä sen tein, kukas muu. Mikko riisui ohutsankaiset silmälasit ja pyyhki lapasen kärjellä niistä huurua. Hän katsoi Nooraa, siniset silmät

olivat vilpittömät ja vakavat. – Lämmitin myös uunit. Ajattelin että sinun on mukavampi tulla.

– Hitto sentään! Oliko pakko? Ihmettelin, kuka täällä on touhunnut. Sinunhan piti olla matkoilla, jos oikein muistan.

– Se oli sellainen lyhyt piipahdus, mies kertoi irrottaessaan lumikengän hihnaa. Hänen äänessään oli hämmästyä. – Mutta kai sinä arvasit, että minä se olin? Eikö tämä ollut mukava yllätys?

– Ei. En pidä yllätyksistä, enkä aio kiitellä sinua. Miksi ihmeessä tulit lumikengillä metsän poikki etkä tietä pitkin?

Mikko hymähti. – Liikuntaa, liikuntaa. Tällainen vanha mies joutuu huolehtimaan kunnostaan päivittäin. Range Rover on telakalla, siinä on niin hemmetisti vikoja, että kojetaulu on yhtä jouluvaloa. Onhan mulla Hiacekin, vaan en viitsinyt ruveta herättämään sitä talviunilta ja vaihtamaan talvirenkaita. Oikeastaan tulin tarkistamaan, ettei täällä ei ole luvattomia kulkijoita.

Mies käänsi katseensa keskellä pihaa seisovaan grafitinharmaaseen Volvoon. Torppa ja vanhat punaiset rakennukset taustanaan auto näytti eksyneen väärään ympäristöön. – Sä olet vaihtanut autoa! Äänensävy oli yllättynyt. – Paremman puoleinen palkankorotus, arvaan.

Noora selitti auton vaihdoksen. – Siis lainasi sinulle autoaan? Mikko hämmästeli. – Sinun veljesi on harvinaisen rohkea heittäytyjä. Hän silmäili pihalla seisovaa

autoa katosta renkaisiin. – Siinä on varmaankin kaksilitrainen kone?

– Kaksilitrainen? En minä tiedä! On se ainakin riittävän kokoinen, koska toi minut ja lastin perille ilman ongelmia. Itse asiassa tulin koko matkan sähköllä. Latauspaikka pitää toki löytää, onneksi verstaan päädyssä on pistoke. Jussi sanoi, että sellainen riittää.

Mikko ei ollut vielä tyytyväinen. Hän tallusteli auton viereen. – Mikä on akun koko? Entä paljonko on ajettu?

– Voi, en minä tiedä. Noora pyöritti silmiään. – Ihan yksi ja sama minulle. Kojetaulussa on liikaa tavaraa minun makuuni, näyttöjä ja kaikenlaista piipitintä.

– Hieno vehje, vaikka ei aivan uusi. Miten sulla sujui sen kanssa? Mikko katsoi häntä arvioivasti. Noora hymähti. – Miten niin sujui? Ihan hyvin tietenkin. Yllätyin kyllä, kun se kehotti minua pitämään levähdystauon kesken matkan. En ole tottunut sellaiseen huolenpitoon, ainakaan auton taholta, mutta en ruvennut ryppyilemään vaan pysähdyin vähäksi aikaa.

– Niissä on omat metkunsä. Mikko puhui kuin parempikin asiantuntija, vaikka itse ajoi vanhoilla kotteroilla. – Se on analysoinut sun tapaasi ajaa, ja huomannut jotain muutosta matkan aikana. Siksi se on suositellut lepotaukoa.

– Vai niin. En tiedä, haluanko välttämättä tulla tuolla tavoin skannatuksi kesken matkan. Tulee olo, että joku älykäs ylempi taho tarkkailee minua. Tiedän kyllä itse, milloin tarvitsen kahvitauon.

Mikko naurahti. – Älä ole siitä niin varma. Jonain päivänä se antaa sulle pyytämättä kauppalistan ja luonneanalyysin. No, joka tapauksessa säästät mukavasti ajokuluissa, kun lataat. Mutta kai sinä sentään tulokahvit keität?

Noora rykäisi varoittavasti ja palasi varsinaiseen aiheeseen. – Kuule, hyviin tapoihin ei kuulu tunkeutua ihmisten asuntoihin edes ilahduttamismielessä. Kerroin sinulle avaimen paikan, mutta en tarvitse tällaista apua. En tarvitse vahtikoiraakaan. Olisit edes laittanut viestin ja kysynyt.

Hän tuijotti Mikkoa tuimasti, mutta heltyi sitten: – No, tarkoitus oli kai hyvä, joten saat kahvia. Mennään sisälle.

Mikko vaikenä, mutta hymyili voitonriemuisesti eikä näyttänyt lainkaan lannistuneelta. Keittiössä hän riisui takkinsa, sen alla oli tuttu harmaa perinneneule korkeine napitettavine kauluksineen. Punaiset hiukset pörröttivät pipon jäljiltä. Noora huomasi, että mies oli viime näkemältä hieman laihtunut ja vaikutti pidemmältä kuin hän muisti.

Mikko meni suoraan tiskipöydän luo ja laittoi hanan valumaan. Hän selitti, miten vettä piti juoksuttaa pitkän tauon jälkeen. Ja piti myös katsoa, olivatko hiiret tehneet tuhojaan, vaikka hän oli kyllä eilen käydessään luonut huoneisiin yleissilmäyksen.

– Ihanko totta? Enpä olisi tiennytkään.

Noora pudisteli päätään. Mikon hyvää tarkoittava huolenpito herätti hänessä useimmiten pelkkää ärsytystä.

Hän huuhteli kahvikannun huolellisesti ja otti kaapista peltirasian. Mikko nappasi telineestä suodatinpussin, teki tapansa mukaan sen kylkeen taitoksen ja vasta sitten asetti pussin suppiloon.

– Mehän ollaan kuin vanha pari! hän hörähti. Noora mittasi kahvinporot, mutta jätti sanat ilman huomiota.

– Viritin hiirenloukut viimeksi käydessäni, hän tokaisi.

– Hyvä kun muistit. Kaikki ei huomaa ajatella sitä. Mikon äänensävy juorusi, että hän tarkoitti erityisesti naissukupuolta.

Kohta se taas kertoo, miten serkkutyttö koetti hävittää kotitalonsa hiiriä myrkkysyöteillä, kun ei pystynyt virittämään tai tyhjentämään loukkua, ja sitten talo lemusi puoli vuotta kuolleilta hiiriltä, Noora ajatteli. Hiirien pyydystys oli eittämättä kertakaikkisen kamalaa, mutta hän oli opetellut sietämään sitä, sillä se oli välttämätön taito vanhaa taloa asuessa. Mikko oli tarjonnut apuaan siinäkin, mutta hän halusi pärjätä itse.

Noora oivalsi, että miehen loputtoman tuntuista auttamisintoa voisi hyödyntää, ja otti pyytävän ilmeen:

– Kuule, lumimies. Voisitko hakea puukorit täyteen kahvin tippuessa?

– Että mikä? Mikko katsoi häntä silmälasien yli muka julmistuneena.

– Minkä minä sille mahdan, että lumimies tuli ensimmäisenä mieleen, kun tallustelit esiin männiköstä? Noora koetti näyttää viattomalta.

– Mä sulle lumimiehet näytän! Ajatustakin nopeammin Mikko kiepautti kädet Nooran ympärille ja yritti suudella. Nooraa ei kuitenkaan yllätetty, vaan hän pujotti kylmät sormensa miehen villapaidan alle ja kutitti.

– Senkin perhana!

Mies kirahti, irrotti hetkeksi otteensa ja yritti sitten uudelleen kaapata Nooran käsiinsä, mutta myöhästyi. Noora oli jo keittiön toisessa päässä ja näytti mennessään miehelle pitkää nenää. – Et saa kiinni, köntys!

Ärsytetty Mikko porhalsi perään. Noora juoksi kylmän sivukamarin poikki väliovelle, joka johti makuukamariin. Hän oli unohtanut, että ovesta ei ollut kahvaa, ainoastaan iso takorautainen avain, jota tempomalla hän ei saanut jumittunutta ovea auki.

Mikko saavutti hänet hihkaisten voitokkaasti. Hän nosti Nooran syliinsä ja pyöräytti niin, että raidalliset villasukat osoittivat kohti kattoa.

– Hahaa, aina *sinut* kiinni saa! En minä vielä niin vanha ole.

Mikko kääntyi kantamuksineen kohti keittiötä. Noora upotti sormet hänen hiuksiinsa tukistaakseen hie-man. Hän tunsu kiihtymyksen nousevan sisällään. Kohta maksettaisiin potut pottuina kutsumattomalle vieraille, joka kehtasi tallustella kylään kuin talviunilta noussut karhu!

He huomasivat yhtä aikaa keittiön ikkunasta valojen kajastuksen. Punainen auto seisahtui pihaan.

– Voi hemmetti!

Se tuli painokkaasti, Mikon kasvot synkistyivät. Hän hellitti otteensa ja melkein pudotti Nooran lattialle. Pyylevä, harmaatukkainen, paksuun toppatakkiin pukeutunut nainen punkersi itseään ulos autosta. Noora arvasi samassa, mikä oli Mikon reittivalinnan perimmäinen syy.